

En fi, no menys a les Illes, fins i tot les Pitiuses: «Otras especies que, si bien no tan abundantes, también se pescan con mucha frecuencia, son el rap, el gall, el mujol, la llampuga --- cigales, pajellides ---», JnCastelló, *Ibiza y Formentera*, 121.

La sopa de rap és un dels plats més reputats de la cuina catalana. Pitarrà se'n serveix en una paròdia del rebregat parlament del Sigismundo calderonià, on exclama el derrotat sobirà del Marroc. «Naix lo burro y quan les mosques /---/ naix l'aucell, obre l'aleta /---/ y a mi, ab causa molt més santa / tots los moros m'han xarpat; / NAIX LO RAP, que s'assegura / qu'és peix de fatxa tan ruina / que el xanguet y la sardina / se burlan de sa figura, / mes lo pescador s'apura / y quan tots ja s'han pescat, / lo rap va a cal hisendat / y l'xanguet a cal manobra. / y a mi, qu'hermosura 'm sobra / --- / no donar-me ane mi cap / d'eixas venjansas legals / qu'Alà dóna als animals: / al burro, al aucell, al rap!» (*Les pildores d'Holloway* xvi, *Gatades*, 291), a 1860

L'única etimologia raonable que s'havia suggerit, fundada en una semblança de forma, del cap enorme del rap, sense cos, però rematat en una cresta llarga i afuada, és la que proposà M-Lubke (*REW*, 7065), i m'hi vaig atènyer, sense convicció ni gaires dubtes, en el *DCEC*

En el *DECH*, però, ja cridava l'atenció sobre un nom de peix *rapis*, ben documentat en el gran glossari d'Elbing (Ss xv-xvi, n° 583, la font màxima del coneixement del prussià antic, la més antiga de les llengües bàltiques, territori més tard brutalment destruït i germanitzat pels cavallers de l'orde Teutònica, amb sants pretextos «cristians» (aprofitats deixebles dels castellans .. santo . Domingo de Guzmán, Torquemada i llur caterva) Està explicat només per un *rape* b-alemany (dialecte germànic, que alguns ja usaven llavors a la Prússia oriental) no hi ha altra notícia del mot en una llengua ni en l'altra. Figura al mig de la llarga i precisa llista de noms de peixos, que forma una part molt prominent dins aquesta font preciosa d'una de les llengües indoeuropees de tipus més arcaic, germana del lituà i el letó, i cosina, ja més diferent, de les llengües eslaves.

I consta que el prussià antic tenia afinitat màxima amb el lèxic, i molts fets gramaticals, del sorotàptic, conspicu dins el substrat indoeuropeu del cat. i altres llengües romàniques del SO. És veritat que, per desgràcia, no tenim notícies gaire positives que permetin identificar aquest peix.²

En realitat, doncs, a manca d'una guia més positiva ens hem de refiar de les aparences lingüístiques. El 'rap' porta en molts llocs el nom de 'peix-gripau', podem dir en castellà és *peje-sapo*, en italià *pesce rospo* (it. *rospo* 'gripau'); en català mateix *gripau* és també un nom de peix, vagament emparentat (*centolabrus ruperis*). Ara bé l'amfibi gripau porta justament un nom ben semblant en les llengües bàltiques i les eslaves més pròximes al prussià antic. Lituà *rūpuizė* f.,³ bielorus *rapuža*, polonès *ropucha*

I en les altres llengües bàltiques aquesta arrel RAP-⁶⁰

és la que significa 'rampar, arrossegar-se': letó *rap(a)*, lit *replióti* o *replóti*. Hi ha encara altres mots d'aquesta família indoeuropea (lit. *ap-répti* 'engrapar, agafar, comprendre'), que detallo i documento més detingudament en l'article RAPE del *DECH*, al qual puc remetre. V. també, ací, l'article *ARRUPIR* i el suplement que li donem a *RUP*.

En particular es tracta de la mateixa arrel que el lit. *rupas* 'tosc, aspre, grofollet' (com la pell del gripau, i la del rap!), *rupas* «rauh, hockerig, holprig», *rūpus* 'capficat' («besorgt»), *rupėti* 'amoinar, neguitejar' («kummern»); sembla haver-hi parentiu, un poc més llunyà, amb el ll. *rumpere* i amb el scr *rūpyati*, que Uhlenbeck i Feist equiparen a l'a.al. ant *bi-raubōn* 'arrabassar, robar'. Sobre aquesta família veg Bruggmann, *Gr. Idg. Gramm* 1, 783; Leskien, *Ablaut im Litauschben*, 307; Pok, *IEW*, s. v. A propòsit d'això, sigui'm permès fer una incerta suggerència als italianistes, puix que ells i els comparatistes alemanys han «llençat l'esponja» en la qüestió, declarant que el nom del gripau en italià i en els dialectes toscans i italians tots, *ròspo*, és d'origen desconegut (Angel Prati, *AGI* xv, 111-2, 505-7, xviii, 433; M-Lubke, *REW*, 7462; rebutjant amb raó la vacillant idea de Schuchardt, *Roman Etym* 1, 27) ¿Per què no també un sorotàptic ROP-SO (transposat en *ROSPU), derivat bastant normal d'aqueros adjectius balto-eslaus i llur arrel indoeuropea? Aquí tindriem, doncs, una altra confirmació de l'etimologia sorotàptica del nostre rap

DERIV : *Rapada*

¹ No cal dir que *RABALLA* essent un nom del xanguet no hi pot tenir res a veure. En fr *rave* l'hi relaciona el *FEW* (x, 60) a tort, car ha de ser el nom de l'espècie de 'grumeig' o 'ovas' indicat a *RABA*, *DCEC/DECH*. No sembla tampoc que tingui res a veure amb un peix *rat*, del qual troba Gulsoy (*Sanelo*, 404) una notícia val de 1480. —² Només tennim dret a afirmar que, entre els noms prussians de peixos que té al costat, dins aquesta llarga llista, en la mesura, discutible, en què podem identificar-los, cap no descoratja el supòsit que es tracta del rap: el *dorsch* (= *sweetkis*) és semblant al bacallà, el *kerbis* (= *rokis*) és un gros crustaci (cabra, més grossa que un cranc), el *halbtsch* (= *dubelis*) ha de ser un peix de profunditat grossa o considerable. *dub-* 'profund', i el seu nom b-al *halbtsch* 'meitat de peix' podria evocar un cos semblant al del nostre peixarroto, sense que amb això m'allargui a dir que sigui el del seu cosí germà *Lophius budegassa* (*rap fotare*). Una mica abans, la carpa, l'arengada, el gobi. —³ El gripau, personatge de la faula clàssica, figura repetidament, justament amb aquest nom, en la col·lecció fabulística lituana de Donaletis (vegeu-ne textos en Voelkel, *Litau El-buch*, 96, v. 9; 97, v. 49). El mot es pot analitzar segons la gramàtica comparada balto-eslava -že sufix diminutiu: *ūgužė* diminutiu de *ūga* 'fruiteta' (en particular cirera, aranyó etc., Voelkel, 95 29), *upūže* 'ruet', dim. de *ūpe* «fleuve», *tetūžis* «väterchen» (= rus *otsenko* «petit père») i sobrenom aplicat a la daina (ib 95 31,